

NRS (F) Finansielle eiendeler og forpliktelser

I 2009 utga NRS en foreløpig regnskapsstandard for finansielle eiendeler og forpliktelser

med ikrafttredelse i 2010. Artikkelen går gjennom standardens innhold med hovedfokus på temaene som skapte mest diskusjon under arbeidet med standarden samt enkelte problemstillinger som er blitt reist etter ikrafttredelsen.

Artikkelen er forfattet av:

Statsautorisert revisor
Kjell Ove Røsok
Partner Ernst & Young

For flere tema var det sprikende syn på ønsket løsning i standarden. Artikkelforfatteren har i artikkelen lagt mest vekt på å redegjøre for de valgte løsningene og bakgrunnen for disse, og kommenterer kun i begrenset grad sitt personlige syn.

Veien frem til en foreløpig standard

Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) startet for noen år siden arbeidet med en regnskapsstandard for finansielle eiendeler og forpliktelser som skulle erstatte diskusjonsnotatet fra 2002. Arbeidet tok lang tid og det var sprikende syn på hva som er mulige og ønskelige løsninger, men i november 2009 kunne NRS utgi en foreløpig regnskapsstandard.

Arbeidet med standarden tok utgangspunkt i NRS-strategien som sier at arbeidet med regnskapsstandarder skal fjerne ubegrunnede avvik mot IFRS og gjennomføre ønskelige og forsvarlige forenklinger. Høringsutkastet som NRS ga ut i mai 2008, hadde mange løsninger som var i samsvar med IFRS-løsninger. Flere høringsinstanser var positive til IFRS-tilnærmingen, men det var også flere høringsinstanser som var uenige i høringsutkastets løsninger. Den løsningen som fikk flest innvendinger, var pliktig balanseføring av sikringsinstrumenter med midlertidig føring av verdiendring mot egenkapitalen. I den foreløpige standarden er IFRS-løsningen beholdt, men som likestilt alternativ tillates en off balance-løsning for sikringsinstrumenter.

Videre ble det stilt spørsmål om hvorvidt regnskapslovens bestemmelser innebærer en plikt til å regnskapsføre sikring eller om det er frivillig. Regnskapslovens grunnleggende regnskapsprinsipper sier at *ved sikring skal gevinst og tap resultatføres i samme periode*. Etter IFRS er regnskapsføring av sikring frivillig. I prosessen med utarbeiding av regnskapsstandarden var det svært sprikende syn på hvilke forhold det skal legges mest vekt på i spørsmål om plikt eller frivillighet. Spriket var så stort at standarden ikke eksplisitt uttaler seg om plikt-spørsmålet utover å gjengi regnskapslovens regel.

Uenighet om løsninger på disse og andre spørsmål medførte at arbeidet med standarden tok lang tid. Dessuten favner standarden om et vidt område – siden man i regnskapet finner finansielle eiendeler/forpliktelser både som omløpsmidler, anleggsmidler, kortsiktig og langsiktig gjeld og off balance. Det var utfordrende og tidkrevende å formulere presise regler som dekker alle disse regnskapspostenes egenskaper. For eksempel er anskaffelseskost definert som *vederlaget på transaksjonstidspunktet med tillegg for direkte henførbare transaksjonsutgifter*. Dette er en grei definisjon for eiendeler, men hvordan leses dette for gjeldsposter? Skal transaksjonsutgifter fortsatt legges til slik at balanseført verdi øker, eller er det logisk at de må trekkes fra siden gjeld er det motsatte av eiendeler? I dette konkrete tilfellet endte standarden opp med å presisere at *tilsvarende gjelder for finansielle forpliktelser, da med fradrag for direkte henførbare transaksjonsutgifter*, men det illustrerer at setningene i standarden i større utstrekning enn vanlig ble ufordret på om de var presise nok i forhold til alle poster de skulle dekke.

Tittel, virkeområde og struktur

Standarden regulerer regnskapsmessig behandling av finansielle instrumenter. Erfaringsmessig er det mange som anvender

begrepet *finansielle instrumenter* om *finansielle derivater*. Finansielle derivater er en undergruppe av finansielle instrumenter. For å unngå misforståelse om standardens virkeområde, har standarden fått tittelen *Finansielle eiendeler og forpliktelser*.

Standarden bruker likevel begrepet *finansielle instrumenter* i de enkelte paragrafene i standarden, både fordi det etter hvert er et innarbeidet begrep og fordi det gir bedre flyt i språket. At *finansielle eiendeler og forpliktelser* og *finansielle instrumenter* i denne standarden er det samme, fremgår av paragraf 3 som sier at *standardens omhandler regnskapsføring av finansielle eiendeler og finansielle forpliktelser (finansielle instrumenter)*.

Standarden definerer finansielle eiendeler og forpliktelser som følger: I denne standarden er en finansiell eiendel en kontrakt som er en finansiell forpliktelse eller egenkapital for en annen part, og en finansiell forpliktelse er en kontrakt som er en finansiell eiendel for en annen part.

Definisjonen er formulert på denne måten blant annet fordi standarden ikke tar sikte på å regulere skillet mellom gjeld og egenkapital. Eksempler på finansielle instrumenter er bankinnskudd, utlån, innlån, kundefordringer, leverandørgjeld, aksjer og derivater med finansielt oppgjør.

Sikringsbestemmelsene er en viktig del av standarden. I standarden er hovedreglene for sikring tatt inn som to paragrafer i hoveddelen av standarden mens mer detaljerte regler er tatt inn som eget vedlegg til standarden. I vedlegget er det presisert at vedlegget er en integrert del av standarden, men det er mange som har stilt spørsmål ved hvorfor sikringsbestemmelsene, som av mange blir ansett som de viktigste bestemmelsene i standarden, er

lagt i et vedlegg. Tanken var at vedlegg kan brukes for å gi utvidet beskrivelse uten at hoveddelen av standarden endres mye. Foreløpig er det bare sikring som er gitt slik utvidet beskrivelse. På sikt kan det være andre tema hvor man finner det hensiktsmessig å gi utvidet beskrivelse i vedlegg, for eksempel til regnskapslovens § 5–8 om markedsbaserte finansielle omløpsmidler.

Det finnes en rekke typer finansielle instrumenter, og noen av disse er omhandlet i andre regnskapsstandarder. Disse instrumentene er ikke omfattet av standarden om finansielle eiendeler og forpliktelser. Dette gjelder for eksempel aksjer og andeler i datterselskaper, tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter.

Regnskapsloven har regler som innebærer at finansielle instrumenter skal regnskapsføres etter laveste verdis prinsipp, til virkelig verdi eller etter sikringsbestemmelsene avhengig av situasjonen, og enkelte finansielle instrumenter kan være både eiendel og gjeld. Å formulere regnskapsregler som skal fange opp alle disse variantene, vil fort medføre lange og tunge setninger. Standarden tar derfor utgangspunkt i finansielle eiendeler som verken inngår i sikring eller er markedsbaserte finansielle omløpsmidler etter regnskapsloven § 5–8, og beskriver reglene for disse finansielle eiendelene. Sikring er så omhandlet i egne paragrafer og vedlegg i standarden. Markedsbaserte finansielle omløpsmidler som skal regnskapsføres etter regnskapsloven § 5–8, er ikke nærmere omhandlet i standarden utover at det i paragraf 10 sies at disse skal regnskapsføres i samsvar med regnskapsloven i stedet for de vurderingsreglene som er beskrevet i standarden.

Etter at vurderingsreglene for eiendeler er beskrevet, sies det kort i paragraf 17 at tilsvarende regler gjelder for gjeld.

Anvendelse av vurderingsreglene på eiendeler

Utover en gjengivelse av de generelle reglene i regnskapsloven, tar standarden for seg noen konkrete regnskapsposter og problemstillinger og beskriver den regnskapsmessige løsningen for disse. Som nevnt vil dette være løsningen så lenge de ikke inngår i sikring eller skal følge reglene i regnskapsloven § 5–8.

Børsnoterte aksjer

Paragraf 11 sier at børsnoterte aksjer skal regnskapsføres til balansedagens kurs dersom

NAVNET: For å unngå misforståelse om standardens virkeområde, har standarden fått tittelen Finansielle eiendeler og forpliktelser.

denne er lavere enn kostpris. Dette gjelder uavhengig av om aksjene er klassifisert som omløpsmidler eller anleggsmidler. Man kan følgelig ikke unnlate nedskrivning på anleggsaksjer med begrunnelse at verdifallet er forbigående fordi børskurs stiger igjen etter balansedagen. Motsatt er det klart at det ikke skal gjøres nedskrivning som følge av fall i børskurs etter balansedagen.

Innholdet i paragraf 11 innebærer ikke endring i gjeldende rett. NRS 3.10 sier allerede at «et eksempel på hendelse uten regnskapsmessig konsekvens er fall i markedsverdi på investeringer mellom balansedagen og tidspunktet for vedtak om fremleggelse av regnskapet. Fallet i markedsverdi vil normalt ikke være relatert til forhold ved investeringene på balansedagen, men reflekterer omstendigheter som har funnet sted etter balansedagen. Derfor skal ikke foretaket justere regnskapsført verdi på grunnlag av fallet i markedsverdi.»

Paragraf 11 uttaler seg bare om børsnoterte aksjer. For andre aksjer kan det være vanskeligere å vurdere om verdiendring skyldes omstendigheter etter balansedagen eller ny informasjon om forhold på balansedagen, men prinsippet som er lagt til grunn i paragraf 11, gjelder også for andre aksjer enn de børsnoterte.

Derivater

Når derivater ikke inngår i sikring eller er markedsbaserte finansielle omløpsmidler som skal vurderes etter regnskapsloven § 5–8, er det de vanlige vurderingsreglene som gjelder. Det innebærer at urealiserte tap skal resultatføres mens urealisert gevinst ikke resultatføres. For valutaderivater er det vedtatt en regel som avviker fra disse vurderingsreglene, se neste avsnitt.

Valutaderivater

Standarden sier at valutaderivater er pengeposter og skal regnskapsføres til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet. Dette er en endring fra det høringsutkastet for transaksjoner og regnskap i utenlandsk valuta som ble publisert i 2000. Dette høringsutkastet sa om valutaopsjoner at «*In the money*»-opsjoner anses i denne standarden som pengepost og skal omregnes til dagskurs. Ut fra forenklingshensyn skiller det nå ikke mellom «in the money» og «out of the money», og det er vedtatt en skal-regel som gjelder for alle valutaderivater.

Amortisert kost

I IFRS er det utstrakt bruk av amortisert kost. I paragraf 13 og 17 er det tydeliggjort at bruk av amortisert kost også er i samsvar med god regnskapsmessig praksis for finansielle eiendeler og forpliktelser. I mange tilfeller er det enklere å bruke lineære periodiseringer av under-/overkurs, etableringsgebyrer og lignende i stedet for amortisert kost, og i Norge har dette også vært utbredt praksis. I mange tilfeller vil det heller ikke være vesentlig forskjell i periodisert beløp etter de to metodene. Standarden likestiller bruken av amortisert kost og lineær periodisering.

Amortisert kost vil være nytt for mange som ikke har avlagt regnskap etter IFRS. Standarden har i paragraf 14 og 15 forklart amortisert kost og til standarden er det lagt ved et eksempel på bruk av metoden.

Rendyrket bruk av amortisert kost eller lineær periodisering kan medføre at bokført verdi er høyere enn virkelig verdi på finansielle eiendeler og lavere enn virkelig verdi på finansielle forpliktelser. Dette vil ikke være i samsvar med regnskapslovens nedskrivningsplikt. For å unngå at reglene om amortisert kost og lineær periodisering skulle leses som en adgang eller plikt til å fravike nedskrivningsplikten, er det i paragraf 13 presisert at *Nedskrivningsplikt etter regnskapsloven §§ 5–2 og 5–3 gjelder også ved bruk av amortisert kost og lineær periodisering*. For finansielle forpliktelser stiller regnskapsloven § 5–13 ikke krav til resultatføring av urealiserte tap som følger av endringer i rentenivået.

Holde til forfall

I første høringsutkast til standard for finansielle eiendeler og forpliktelser var det tatt inn en paragraf som sa at for enkelte finansielle anleggsmidler kunne verdifall normalt anses å være forbigående når foretaket hadde evne til å holde instrumentet

til forfall. I høringsrunden påpekte flere høringsinstanser at bestemmelsen var i strid med forarbeidene til regnskapsloven. Følgende fremkommer i Ot.prp. nr. 42 (1997–1998) punkt 7.5.5:

«Finansielle anleggsmidler som ikke omsettes i et marked, må vurderes etter andre metoder. I den utstrekning verdien av slike anleggsmidler endres i takt med finansielle størrelser, som f.eks. rente, må verdiendringene tilsvarende anses ikke å være forbigående. Departementet legger til grunn at den nærmere avgrensning av i hvilken grad et observert verdifall på finansielle eiendeler kan anses som forbigående, bør utvikles gjennom god regnskapskikk.

Departementet slutter seg til utvalgets syn om at vurdering av obligasjoner bør følge de generelle vurderingsreglene for anleggsmidler. Som påpekt av utvalget bygger både direktivet og gjeldende norske regler på et nedskrivningskriterium som er knyttet til prisdannelsen og ikke til den enkelte investors intensjoner.»

På denne bakgrunn ble den foreslåtte bestemmelsen i høringsutkastet fjernet, og nedskrivningsplikten gjelder som tidligere.

Ombyttbare finansielle eiendeler

Regnskapsloven har bestemmelse om at *Ombyttbare finansielle eiendeler skal tilordnes gjennomsnittlig anskaffelseskost*. Standarden definerer ombyttbare finansielle eiendeler som finansielle eiendeler med identiske økonomiske karakteristika. Dette innebærer at A-aksjer i et foretak er ombyttbare mens A- og B-aksjer i et foretak ikke anses ombyttbare.

Fraregning

Finansielle instrumenter føres ut av balansen når de bortfaller eller når det foreligger en transaksjon eller annet forhold hvormed det vesentligste av risiko er overført til en annen part. Standarden omtaler regnskapsmessig behandling av to konkrete tilfeller av fraregning: tilbakekjøp av egen gjeld og tilbakekjøp av egne egenkapitalinstrumenter.

Det siste tilfellet kan være kjøp av egne aksjer og standarden sier at disse egne aksjene skal ikke regnskapsføres som en *finansiell eiendel men som reduksjon av egenkapitalen*. Regnskapsføring av egenkapitalposter er egentlig utenfor standardens virkeområde. Det var likevel ønskelig å gi en regnskapsløsning. For å unngå formuleringer som kunne tolkes som at egenkapital var innenfor standardens

virkeområde, ble det valgt en formulering som konkluderer med at egne egenkapitalinstrumenter ikke er finansielle eiendeler, men med en tilføyelse om hva som da er den regnskapsmessige løsningen. Formuleringene medfører ikke endring av gjeldende regnskapsregler for egne aksjer.

Sikring

Sikringsbestemmelsene i standarden er av mange ansett som standardens viktigste bidrag til regulering av god regnskapskikk. Det er også det temaet som fikk flest høringskommentarer. I NRS, standardens arbeidsgruppe og i regnskapskapsmiljøene ellers i Norge var det svært sprikende syn på enkelte spørsmål innen regnskapsmessig behandling av sikring.

Ett stridstema var hvorvidt det etter regnskapsloven er plikt til regnskapsføring av sikring. Utgangspunktet i regnskapsloven er det grunnleggende regnskapsprinsippet at *[v]ed sikring skal gevinst og tap resultatføres i samme periode*. Mange leser denne skal-regelen som en plikt til å regnskapsføre sikring. Andre hevder at regelen i regnskapsloven ikke er en pliktregel og at praksis og IFRS-tilnærming tilsier at regnskapsføring av sikring er frivillig etter god regnskapskikk. Meningene om dette spørsmålet var så sterke og sprikende at for å få vedtatt en standard, fant NRS det hensiktsmessig at standarden ikke skulle konkludere på dette spørsmålet.

Et annet stridstema var hvordan regnskapsføring av sikring skal gjennomføres. I første høringsutkast var det lagt opp til at man måtte anvende IFRS-løsningen med balanseføring av sikringsinstrument. Dette ville være ny praksis i Norge hvor det har vært utbredt med off balance håndtering av sikringsinstrumenter, spesielt ved kontantstrømsikring. Enkelte høringsinstanser mente at balanseføring av sikringsinstrumenter ville ha uheldige utbyttekonsekvenser, og enkelte høringsinstanser stilte spørsmål om hjemmelen for ikke å tillate etablert praksis.

Det var flere årsaker til at NRS ønsket IFRS-løsningen. Det ville blant annet gi bedre oversikt og økt fokus på sikringsinstrumentene, og det var i samsvar med NRS' egen strategi om IFRS-tilnærming og de vurderingene som allerede var gjort i forarbeidene til regnskapsloven.

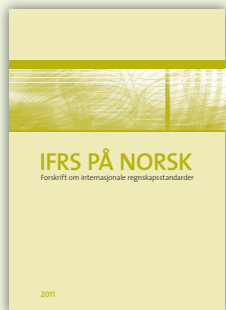
NRS mente at utbyttekonsekvenser ikke skal tillegges stor vekt ved regulering av regnskapsregler, utbyttegrunnlaget skal reguleres i selskapslovgivningen. Etter en samlet vurdering av høringskommentarene kom NRS likevel til at IFRS-løsningen ikke burde være eneste tillatte løsning. Standardens paragraf 20 åpner nå for at regnskapsmessig sikring skal gjennomføres etter reglene i standardens vedlegg A eller i samsvar med IAS 39, og i vedlegg A åpnes det for to alternativer hvorav det ene alternativet har to undergrupper. Dette innebærer at man har mange valgmuligheter for regnskapsføring av sikring, og noen vil også hevde at det er noe uoversiktlig hvilke alternativer man kan velge mellom. Jeg vil i det følgende forsøke å beskrive alternativene. Merk dog at paragraf 20, 3. ledd sier at *valg av metode for regnskapsføring av sikring (...) er et prinsippvalg som skal anvendes konsistent*.

Regnskapsføring

Ved anvendelse av vedlegg A har man nå fått flere alternativer for regnskapsføring av sikring. Vedlegget oppsummerer alternativene i følgende tabell:

	Alternativ 1	Alternativ 2a	Alternativ 2b
Kontantstrømsikring			
Sikringsinstrument	Balanseføres til virkelig verdi	Verdiendring regnskapsføres ikke	Verdiendring regnskapsføres ikke
Sikringsobjekt	Regnskapsføres ikke	Regnskapsføres ikke	Regnskapsføres ikke
Verdisikring			
Sikringsinstrument	Balanseføres til virkelig verdi	Balanseføres til virkelig verdi	Verdiendring regnskapsføres ikke
Sikringsobjekt	Balanseført verdi justeres for endring i virkelig verdi av sikret risiko i sikringsperioden	Balanseført verdi justeres for endring i virkelig verdi av sikret risiko i sikringsperioden	Balanseføres til den verdi som reflekterer effekten av sikringen

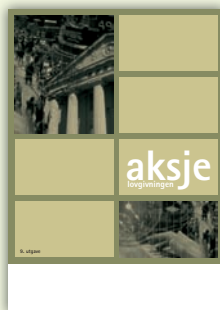
BØKER OG TIDSSKRIFTER FRA revisorforeningen.no

Kr 775,-

IFRS på norsk

De internasjonale regnskapsstandardene (IFRS) i fulltekst på norsk, innarbeidet med endringer. Samlingen er basert på vedleggene i IFRS-forskriften og er både eBok og papirbok. Fjerde utgave april 2011.

Kr 290,-

Aksjelovgivningen

Boken gir en oversikt over hovedelementene i aksjelovgivningen av 13. juni 1997. Niende utgave er ajourført med bl.a. granskningsreglene for aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper samt endring i allmennaksjeloven om at daglig leder ikke kan være medlem av styret. Januar 2011.

Kr 225,-

Merverdiavgift i regnskapet 2011

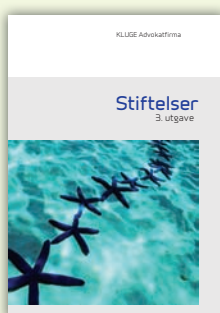
Et stikkordsbasert oppslagsverk og nyttig supplement til lov og forskrift, meldinger og uttalelser om merverdiavgift. Januar 2011.

Kr 390,-

Egenkapitaltransaksjoner

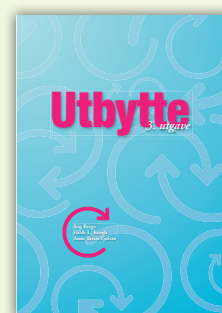
En oversikt over transaksjoner mellom et foretak og dets eiere, vurdert regnskapsmessig, selskaps- og skatterettslig. Nytt i fjerde utgave: Revisors erklæringer. Kommer mai/juni 2011.

Kr 355,-

Stiftelser

Boken er en tverrfaglig fremstilling og gir god oversikt over sentrale forhold knyttet til skatt og stiftelser, herunder merverdiavgift og arveavgift. Tredje utgave er oppdatert frem til november 2010. Jan./feb. 2011.

Kr 360,-

Utbytte

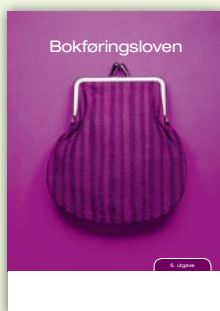
En oversikt over formelle og praktiske sider ved utbytteutdeling fra selskaper organisert som aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, vurdert i selskapsrettslig, regnskapsmessig og skatterettslig sammenheng. Tredje utgave er oppdatert pr. november 2010. Januar 2011.

Kr 350,-

Merverdiavgiftsloven – en presentasjon

I bokens tredje utgave er det tatt inn en kort presentasjon av de nye reglene på kultur- og idrettsområdet som trådte i kraft 1. juli 2010. Denne utgaven er også utvidet med forskriftsspeil.

Kr 325,-

Bokføringsloven

En praktisk veiledning i bokføringsreglene med konkrete eksempler og gjengivelse av lov, forskrift og uttalelser om god bokføringsskikk. Sjette utgave er oppdatert pr. juni 2010. September 2010.

Engelske oversettelser av norske lover

Norwegian Bookkeeping Legislation kr 420,-
Norwegian Company Legislation kr 500,-
Norwegian Accounting Act kr 350,-
Norwegian VAT Act kr 390,-
Med trykt eksemplar følger en lisens til tittelens eBok.

Regnskap

Alternativ 1 tilsvarer IFRS-løsningen og alternativ 2 tilsvarer dagens praksis i Norge.

Begge alternativene skiller mellom kontantstrømsikring og verdisikring. Dette er begreper som kan være nye for de som anvender god regnskapskikk, men tilsvarende begreper er kjent for de som har anvendt IFRS. Det er vanlig å anvende kontantstrømsikring ved sikring av fremtidige transaksjoner (for eksempel rimelig sikre inntekter) og verdisikring ved sikring av poster som allerede er på balansen (for eksempel kundefordringer). Denne grensdragningen er dog ikke dekkende for alle typer sikringer, og noen sikringsrelasjoner kan regnskapsføres både som kontantstrømsikring og verdisikring. Standarden legger mer vekt på variabiliteten i foretakets kontantstrømmer for å forklare forskjellen og gir i paragraf A1 følgende definisjoner:

- En kontantstrømsikring er en sikring mot variabiliteten i foretakets kontantstrømmer...
- En verdisikring er en sikring mot endringer i den virkelige verdien av en eiendel eller forpliktelse eller en bindende avtale...

Etter dette vil eksempelvis sikring av flytende rente til fast rente være kontantstrømsikring, mens sikring av fast rente til flytende rente vil være verdisikring.

Ved bruk av alternativ 1 skal sikringsinstrumenter balanseføres til virkelig verdi både ved kontantstrømsikring og ved verdisikring. Motposten er derimot ikke den samme. Ved kontantstrømsikring skal verdiendringen på sikringsinstrumentet føres midlertidig mot egenkapitalen og resultatføres når sikringsobjektet påvirker resultatregnskapet. Ved verdisikring skal verdiendringen på sikringsinstrumentet resultatføres, men da skal også verdiendring på sikringsobjektet resultatføres og resultatregnskapet vil reflektere sikringen.

Ved bruk av alternativ 2 regnskapsføres verken sikringsobjekt eller -instrument ved kontantstrømsikring. For verdisikring tillater man to alternativer, alternativ 2a og 2b. Man kan enten balanseføre sikringsinstrument og -objekt på samme måte som i alternativ 1 eller man kan holde sikringsinstrumentet off balance og balanseføre sikringsobjektet til den verdi som reflekterer effekten av sikring.

Følgende eksempel kan illustrere noe av forskjellen mellom alternativene:

Selskap X har en kundefordring på EUR 200 med forfall neste år. Kursen i dag er 8 slik at kundefordringen er balanseført med NOK 1600. A inngår en valutaterminkontrakt som sikrer kundefordringen til kurs 8 (har tatt den forenkende forutsetning at spotkurs = terminkurs). Samtidig inngår A en valutaterminkontrakt på USD 1000 som skal sikre rimelig sikre inntekter neste år. Den første sikringsrelasjonen (sikring av EUR-fordring) regnskapsføres som verdisikring, og den andre sikringsrelasjonen (sikring av USD-inntekter) regnskapsføres som kontantstrømsikring.

Ved utgangen av året har valutakursene endret seg slik at verdien på EUR-termin er positiv med 100 og verdien på USD-termin er negativ med 300. Hvordan vil kundefordringen og terminkontraktene bli ført i balansen ved utgangen av året etter de ulike alternativene i vedlegg A?

Nedenfor har vi oppsummert løsningene etter de ulike alternativene i en tabell med utfyllende kommentarer etter tabellen. I eksemplet har vi forutsatt at virkelig verdi på kundefordringen kun påvirkes av endring i valutakurs, og at verdiendring på sikringsinstrumentet (+100) fullt ut motsvarer verdiendring på kundefordringen (-100). Videre har vi forutsatt at USD-inntektene som er sikret, fortsatt er rimelig sikre ved utgangen av året.

	31.12			
	IB	Alt 1	Alt 2a	Alt 2b
Kundefordring	1600	1500	1500	1600
EUR-termin		100	100	
USD-termin		-300		
Egenkapital		300		

(+ = debet, - = kredit)

EUR-terminen regnskapsføres som verdisikring. Dersom selskap X har som prinsipp å regnskapsføre verdisikring ved å balanseføre sikringsinstrumentet, skal EUR-terminen balanseføres til den positive verdien på 100 (debet i balansen). Samtidig må balanseført verdi av sikringsobjektet (kundefordringen) reduseres med 100. Motposten til de regnskapsførte endringene på både sikringsinstrumentet og -objektet vil være resultatet.

Dersom selskap X har som prinsipp ikke å balanseføre sikringsinstrument ved verdisikring, skal sikringsobjektet *balanseføres til den verdi som reflekterer effekten av sikringen*. I dette eksemplet vil nettooppgjøret av kundefordring og sikringsinstrument være 1600 uansett endring i valutakurs, og selskap X kan beholde kundefordringens balanseførte verdi på 1600 selv om valutakursen endrer seg.

Den andre sikringen i eksemplet er en kontantstrømsikring. Sikringsobjektet er her fremtidige transaksjoner som ved utgangen av året ikke skal regnskapsføres uansett hvilket prinsipp selskap X har valgt for regnskapsføring av sikring. Regnskapsføring av sikringsinstrumentet vil derimot være avhengig av hvilket prinsipp selskap X har valgt. Dersom X har valgt å balanseføre sikringsinstrumenter, må USD-terminen balanseføres til den negative verdien på 300 (kredit i balansen). Motposten vil være egenkapital (debet egenkapital). Dersom selskap X har som prinsipp ikke å balanseføre sikringsinstrument ved kontantstrømsikring, blir verken sikringsinstrument eller -objekt regnskapsført ved utgangen av året i eksemplet.

Som illustrert i eksemplet over, tillater vedlegg A i standarden flere alternative måter å regnskapsføre sikring på. I tillegg åpner paragraf 20 for at sikringsrelasjoner som oppfyller alle krav til regnskapsføring av sikring etter IAS 39, kan regnskapsføres i samsvar med sikringsreglene i IAS 39 også etter GRS.

Det er gitt adgang til å anvende regnskapsføring etter IAS 39 som en følge av en del føringer i nyere forarbeider til regnskapsloven. Blant annet sies det i ot.prp. nr. 15 (2003–04) punkt 3.5.8 at «Departementet legger i henhold dette til grunn at sikringsvurdering som er gjennomført etter reglene i IAS 39 vil være i samsvar med bestemmel-

sen om sikring i regnskapsloven § 4-1 første ledd nr. 5, jf. § 4-6 om god regnskapskikk. Etter en slik forståelse kan sikringsvurdering etter IAS 39 også gjennomføres i selskapsregnskapet.»

Ofte vil regnskapsføring etter IAS 39 være lik regnskapsføring etter alternativ 1 i vedlegg A. Men sikring beskrives ikke likt i IAS 39 og den norske standarden, og det kan være relasjoner som er sikring kun etter den ene standarden. Det antas å kunne være forenklende for foretak som anvender IAS 39 i sitt konsernregnskap å kunne anvende IAS 39 også ved regnskapsføring i selskapsregnskap etter GRS. Paragraf 24i) stiller dog krav om at dersom man velger å anvende IAS 39, må man også gi de noteopplysningene som kreves av IFRS 7.

Hva er sikring

Regnskapsføring av sikring gjøres når man har en effektiv sikringsrelasjon. I enkelte tilfeller vil det være klart at det foreligger en effektiv sikringsrelasjon. Det vil ofte være tilfelle ved vanlige sikringer av valuta og rente. I andre tilfeller trenger det ikke være like opplagt hva som kvalifiserer som sikringsrelasjon. Standarden sier at *Regnskapsmessig sikring forutsetter at det ligger en økonomisk sikring til grunn. Det betyr at det skal foreligge en intuitiv og rimelig økonomisk begrunnelse for sikringen.* Dette er en bestemmelse som innebærer skjønnsutøvelse. Det kan hevdes at dersom man er i tvil om en relasjon er effektiv sikring, så foreligger det ikke en intuitiv begrunnelse. En streng fortolkning av hva som kvalifiserer som sikring, harmonerer bra med drøftelsen i forarbeidene fra 1995 som ligger til grunn for skal-regelen i regnskapsloven.

Sikringsdokumentasjon

Standarden inneholder paragrafer som omhandler sikringsdokumentasjon. Det sies at *[f]ør en regnskapsmessig sikring begynner, og så lenge den vedvarer, skal det foreligge sikringsdokumentasjon.* Det stilles også krav til innholdet i dokumentasjonen. Kravene til dokumentasjonen er enklere enn etter IAS 39. Blant annet stilles det ikke krav til kvantitativ måling av sikrings-effektivitet. Det stilles ikke formkrav til dokumentasjonen.

Ett av formålene med kravene til sikringsdokumentasjon, var at man allerede ved inngåelse av et sikringsinstrument skulle klargjøre om det skulle regnskapsføres som sikring eller ikke, og redusere mulighetene

til å avgjøre dette etter at man så verd utviklingen på sikringsinstrumentet.

Det er ulike syn på hva som er konsekvensen av ikke å oppfylle standardens krav til sikringsdokumentasjon. For de som avlegger regnskap etter IFRS, vil det ikke være anledning til å regnskapsføre sikring dersom dokumentasjonskravene ikke er oppfylt. Noen har lagt denne forståelsen til grunn også for GRS. Andre mener at regnskapslovens skal-regel vedrørende sikring gjør GRS forskjellig fra IFRS og at dokumentasjonskravene i standarden følger av god internkontroll.

Sikringsobjekt og -instrument

Et sikringsobjekt kan være en eiendel, en forpliktelse, en bindende avtale eller en rimelig sikker fremtidig transaksjon. Et sikringsinstrument må være et finansielt instrument, men ikke nødvendigvis et derivat. Høringsutkastet til standarden hadde ellers lite veiledning utover den generelle beskrivelsen i paragraf A2 av hva som er sikring. Dette medførte en del kommentarer og spørsmål i høringsrunden, spesielt om hvorvidt sikringsobjekter og -instrumenter kunne bestå av deler av eller grupper av instrumenter, eiendeler etc. I den endelige versjonen av foreløpig standard er det sagt tydeligere at sikringsobjekter og -instrumenter både kan være en andel og grupper, og det er gitt noen eksempler på avgrensninger.

Varederivater som ikke er finansielle instrumenter, er egentlig utenfor standardens virkeområde, men basert på høringskommentarer ble det likevel ansett hensiktsmessig å ta med at varederivater kan regnskapsføres som sikringsinstrument med noen begrensninger.

Spørsmålene om hva som kvalifiserer som sikringsobjekt og -instrument, kan være mange. Samtidig kan avgrensningene være skjønnsmessige. Denne artikkelen går ikke videre inn på hva som kan være sikringsobjekt og -instrument.

Sikringseffektivitet

Regnskapsføring av sikring forutsetter at sikringsrelasjonen er effektiv. I motsetning til IAS 39 sier den norske standarden intet om hvor høy grad av effektivitet som må til før sikringsrelasjonen kan anses som effektiv etter standarden, og den krever heller ikke kvantitativ måling av effektiviteten. Derimot er det krav om kvalitativ vurdering av effektiviteten forut for inngåelse av sikring. Denne kvalitative vurde-

ringen må følges opp på balansedager gjennom hele sikringsperioden.

Når standarden krever at sikringsrelasjonen skal være effektiv, men samtidig gir lite føringer på hva som skal til før effektivitetskravet er oppfylt, vil det måtte utøves skjønn. Men terskelen vil være høy for å kunne betrakte en sikringsrelasjon som effektiv, både IFRS og forarbeidene til regnskapsloven stiller strenge krav for å kunne betrakte sikringsrelasjoner som sikring i regnskapsmessig forstand.

Sikringsrelasjoner kan inneholde ineffektivitet som i utgangspunktet skal resultatføres. Dersom man ikke foretar kvantitativ måling av effektiviteten, vil man heller ikke vite størrelsen på den ineffektiviteten som skulle vært resultatført. Det innebærer at standarden aksepterer at man ikke resultatfører ineffektivitet som ikke er vesentlig. Dersom ineffektiviteten er vesentlig, må man revurdere om vilkårene for sikringsføring fortsatt er til stede. Siden det ikke er krav til kvantitativ måling, vil vurderingen av om ineffektivitet er vesentlig eller ikke, bli en del av den kvalitative vurderingen som gjøres minst hver balansedag.

Basisjustering

Dersom man balansefører sikringsinstrument med midlertidig føring av verdiendringer mot egenkapitalen, skal disse verdiendringene resultatføres når det underliggende sikringsobjektet påvirker resultatregnskapet. Dersom sikringsobjektet er en forventet transaksjon som vil bli balanseført som ikke-finansiell eiendel eller ikke-finansiell forpliktelse, kan resultatføringen skje over mange år. Dette gjelder typisk investering i driftsmidler hvor resultatføringen skal skje i takt med avskrivning på driftsmidlet. Standarden åpner for at man i stedet kan foreta basisjustering som innebærer at sikringseffekten som er ført mot egenkapitalen, kan reklassifiseres og inkluderes i den balanseførte verdien av eiendelen eller forpliktelsen. For driftsmidler endres da avskrivningsgrunnlaget, men nettoeffekten i resultatregnskapet vil bli uendret.

Opphør av sikring

Når forutsetningene for sikring bortfaller, videreføres ikke den regnskapsmessige sikringen i fremtidige perioder. Det kan være mange grunner til at forutsetningene bortfaller, sikringsinstrumentet kan f.eks. forfalle eller bli solgt og sikringsobjektet kan f.eks. bli avhendet eller den rimelig sikre transaksjonen er ikke lenger rimelig

Regnskap

sikker. Fra opphørstidspunktet skal eventuelle instrument og objekt regnskapsføres etter vurderingsreglene i regnskapslovens kapittel 5. Det betyr i utgangspunktet laveste verdisskritt slik at urealiserte tap som er oppstått etter opphørstidspunktet, skal resultatføres, men ikke urealiserte gevinster. I den sammenheng er det verdt å merke seg at standarden sier at for balanseførte sikringsinstrumenter og -objekter, vil balanseført verdi på opphørstidspunktet være ny anskaffelseskost. Det innebærer at f.eks. et derivat som hadde en opprinnelig anskaffelseskost på null, men som frem til opphørstidspunktet hadde en negativ verdiutvikling på 1000 og var balanseført til denne verdien, vil ha -1000 som anskaffelseskost slik at urealisert tap mellom null og 1000 ikke nødvendigvis skal resultatføres umiddelbart, men behandles som verdiendring i sikringsperioden, se neste avsnitt.

Akkumulerte verdiendringer i sikringsperioden frem til opphørstidspunktet skal resultatføres når det opprinnelige underliggende sikringsobjektet påvirker resultatregnskapet. Dette kan illustreres med følgende eksempel:

Selskap A har et lån med flytende rente. I år 1 inngår selskapet en renteswap til fast rente for rentekostnaden for 1. kvartal år 2. Ved utgangen av år 1 har renteswappen steget til 100 i positiv verdi og selskapet velger å realisere swappen og får 100 inn på sin bankkonto. Salg av swappen innebærer at sikringen har opphørt. Den realiserte gevinsten skal resultatføres i 1. kvartal år 2. Dette gjelder uansett om man har valgt regnskapsføring etter alternativ 1 eller 2, men regnskapsføringen pr. 31.12 år 1 blir ulik etter de to alternativene:

	Alternativ 1			Alternativ 2	
31.12 år 1	Bank	Derivat	EK	Bank	Utsatt inntekt
Verdijustering		100	-100		
Oppgjør renteswap	100	-100		100	-100
UB	100	0	-100	100	-100

I noen tilfeller skal akkumulert verdiendring frem til opphørstidspunktet resultatføres på opphørstidspunktet. Dette vil kunne være aktuelt dersom årsaken til opphør av sikring er at sikringsobjektet er bortfalt eller avhendet eller det ikke lenger er sannsynlig at en sikret transaksjon vil inntreffe. Den regnskapsmessige behandlingen i disse situasjonene vil være avhengig av hvordan man regnskapsfører sikring:

- Verdiendringer som er ført midlertidig mot egenkapitalen, skal resultatføres på opphørstidspunktet. Dette vil gjelde både positive og negative verdiendringer.
- Verdiendringer som er utsatt i samsvar med paragraf A15, skal resultatføres i samsvar med de generelle og spesielle vurderingsreglene i regnskapsloven. Det vil kunne innebære at urealiserte tap skal resultatføres mens urealiserte gevinster ikke skal resultatføres.

Det kan også være verdt å merke seg at ved sikring av en rimelig sikker transaksjon, så opphører sikringen når transaksjonen ikke lenger er rimelig sikker, dvs. minst 90 % sannsynlig, mens resultatføringen etter forrige avsnitt først skal skje når transaksjonen ikke lenger er sannsynlig, dvs. minst 50 % sannsynlig.

Presentasjon i resultatregnskapet

Hovedregelen for presentasjon i resultatregnskapet er at resultatvirkningen av sikringsinstrumentet presenteres sammen med den sikrede risikoen fra sikringsobjektet. Dersom man sikrer valutarisikoen i salgsinntekter, presenteres verdiendringen på sikringsinstrumentet sammen med salgsinntektene.

Standarden nevner to avvik fra denne hovedregelen. For det første bruker standarden ordet *normalt* i sin beskrivelse av hovedregelen. Det innebærer at det kan foreligge tilfeller hvor hovedregelen kan fravikes. Denne åpningen må ikke tolkes for vidt. Ordet ble tatt inn i bestemmelsen hovedsakelig for å unngå at eventuell resultatføring av ineffektivitet presenteres sammen med sikringsobjektet.

Det andre avviket gjelder de tilfellene når resultatføring skjer som følge av at sikringsobjektet er bortfalt eller avhendet eller det ikke lenger er sannsynlig at en sikret transak-

sjon vil inntreffe. Standarden sier ikke hvilken presentasjon som da skal velges. Det må vurderes ut fra skjønn og hva som gir et rettviseende bilde.

Noteopplysninger

Regnskapsloven har mange bestemmelser om noteopplysninger som vedrører finansielle eiendeler og forpliktelser. Standarden gjengir ikke disse utover å liste opp de relevante paragrafene.

Ved regnskapsmessig sikring krever standarden mange opplysninger, og mange vil kunne oppfatte kravene som en kraftig utvidelse i forhold til kravene før denne standarden.

Utenom sikring har standarden to konkrete notekrav. Det ene er kravet om å begrunne unnlatt nedskrivning til virkelig verdi fordi verdifallet forventes å være forbigående. Dette vil være tilfelle kun i svært sjeldne tilfeller, forhold som forventes å være forbigående vil normalt være tatt hensyn til i fastsettelsen av virkelig verdi.

Det andre kravet er at når finansielle eiendeler og forpliktelser er balanseført til virkelig verdi, skal man opplyse om hvordan virkelig verdi er fastsatt. Dette gjelder også eiendeler som er nedskrevet til virkelig verdi, f.eks. ved avsetning for tap på kundefordringer. Omfanget av opplysningene må tilpasses kompleksiteten i verdsettelsen. Dersom man har anvendt børsкурser, kan det være tilstrekkelig å si at det er børskurs som er anvendt. Ved bruk av neddiskonterte kontantstrømmer må det sies mer, blant annet hvilken diskonteringsrente som er anvendt og hvordan diskonteringsrente og kontantstrømmer er fastsatt. Plasseringen av opplysningen kan også tilpasses det som er mest hensiktsmessig. For noen poster kan det være mest hensiktsmessig å ta med opplysningene som en del av regnskapsprinsippene, mens for andre poster bør opplysningen gis i noten til den aktuelle regnskapslinjen.

SJELDEN: Unnlatt nedskrivning grunnet i forventning om forbigående verdifall vil kun skje i sjeldne tilfeller.